รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร เพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

MODEL FOR DEVELOPING OF ICT MANAGEMENT OF EDUCATIONAL TECHNOLOGY LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS UNDER THE OFFICE OF BASIC EDUCATION COMMISSION IN THE NORTHEAST

คมพิศิษฐ์ ศรีบุญเรือง[1], ไชยา ภาวะบุตร[2], ศิกานต์ เพียรธัญญกรณ์[2], และ พิธาน พื้นทอง[3]*
[1]นักศึกษาหลักสูตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
[2]ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ประจำสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร
[3]อาจารย์พิเศษ ประจำสาขาวิชาภาวะผู้นำทางการบริหารการศึกษา มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร

บทคัดย่อ

การศึกษาครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ 1) ศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ 2) สร้างและปรับปรุงรูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา และ 3) ศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ของผู้บริหารสถานศึกษา การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา ดำเนินการ 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา ประกอบด้วย การวิเคราะห์เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง การสัมภาษณ์เชิงลึกผู้ทรงคุณวุฒิ และการวิจัยเชิงสำรวจ กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ผู้บริหารโรงเรียน ปีการศึกษา 2555 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ จำนวน 370 คน ใช้แบบสอบถามมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ (Ratting Scale) วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ระยะที่ 2 การร่างและปรับปรุงรูปแบบ ประกอบด้วย การร่างรูปแบบ ตรวจสอบร่างรูปแบบโดยผู้เชี่ยวชาญ ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบในสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 โดยผู้บริหารสถานศึกษา จำนวน 15 คน วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน ผลการวิจัยพบว่า

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การใช้ ICT ในการบริหารงาน 2) การใช้ ICT ในการเรียนการสอน และ 3) การมีจริยธรรมในการใช้ ICT

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ระยะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยระยะหลังการปฏิบัติการมีค่าสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการ

อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะหลังปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

คำสำคัญ : ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร

ABSTRACT

The Purposes of this research were to : 1) investigate of ICT Management Educational Technology Leadership of School Administrators under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast. 2) construct and developed A model of ICT Management Educational Technology Leadership of School Administrators. 3) Validate the Leadership model of ICT Management Educational Technology Leadership of School Administrators. This Research and Development (R&D) was divided in to three phases : Phase I Exploring ICT leadership model through document inquiries, in-depth interviews with scholars and survey. The sample were 370 school administrators under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast in 2012 academic year. The instrument for collecting data was a set of 5 - point rating scale. The statistics used in analyzing data were frequency, percentage, mean and standard deviation. Phase II Drafting and constructing a model drafting and further refinement by the experts. Phase III was related to implementing the developed model in the Office of Sakon Nakhon Primary Educational Service Area 1. The sample consisted 15 respondents. Data were analyzed using mean and standard deviation. The findings were as follow :

1. The three component of ICT Management Educational Technology Leadership of School Administrators were : ICT – management, ICT- Learning and ICT – regulation an ethics. The personal performance of ICT Management Educational Technology Leadership of School Administrators under the Office of the Basic Education Commission in the Northeast. The highest mean score was ICT – regulation an ethics. and highest mean score was ICT – management and ICT- Learning and ICT.

2. The model of ICT Management Educational Technology Leadership of School Administrators was composed of principles, objectives, content procedure, and measurement and evaluation.

3. After the intervention, the result showed that the mean of post - workshop score was significantly higher than the pre – workshop at the .05 level. In the follow – up session, the mean score was significantly higher than the post – workshop at the .01 level.

Keyword : ICT Management Educational Technology Leadership

ความสำคัญและความเป็นมาของปัญหา

กระทรวงศึกษาธิการ กำหนดนโยบายการเร่งใช้ ICT (Information and Communication Technology) เพื่อพัฒนาการศึกษาในทุกด้านโดยเฉพาะการช่วยพัฒนา ครู อาจารย์ การช่วยให้เด็กและเยาวชนได้เข้าถึงแหล่งความรู้และได้เรียนอย่างทัดเทียมกัน การพัฒนาระบบบริหารจัดการให้ฉับไว มีระสิทธิภาพสูงสุด การจัดเครื่องมืออุปกรณ์คอมพิวเตอร์ และการเชื่อมโยงเครือข่าย จึงเป็นนโยบายสำคัญตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 และที่แก้ไขเพิ่มเติม ฉบับที่ 3 พ.ศ. 2553 มีสาระสำคัญที่ใช้เป็นหลักในการปฏิรูปการศึกษาของชาติ ในส่วนเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา (สำนักงานคณะกรรมการ

การศึกษาแห่งชาติ. 2553 : 37-38) ได้ให้ความสำคัญกับเทคโนโลยีเพื่อการศึกษา ในหมวด 9 มาตรา 63 – 69 เทคโนโลยีสารสนเทศเป็นสิ่งที่จำเป็นและเป็นที่ยอมรับในยุคปัจจุบันเป็นยุคที่หน่วยงานต่างๆ เห็นความจำเป็นในการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศในการดำเนินงาน การบริหารงานและการตัดสินใจ เพื่อให้เกิดประสิทธิภาพ นับตั้งแต่การผลิต การจัดเก็บ การประมวลผล การเรียกใช้และการสื่อสารสารสนเทศ รวมทั้งการแลกเปลี่ยนและการใช้ทรัพยากรสารสนเทศร่วมกันให้เกิดประโยชน์อย่างเต็มที่ ปัจจุบันเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Informational Communication Technology : ICT) ได้มีการพัฒนาอย่างก้าวหน้าและสามารถนำมาประยุกต์ใช้งานได้อย่างกว้างขวาง ในด้านการศึกษา ซึ่งการนำ ICT มาประยุกต์ใช้ให้ สอดคล้องกับบริบทในแต่ละด้านนั้นจึงการใช้งานผ่านช่องทางการสื่อสารในระบบเครือข่าย ดังนั้นเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงเข้ามามีบทบาทมากในการบริหารงานในสถานศึกษา เพราะจะทำให้การปฏิบัติงานในทุกระดับบรรลุเป้าหมายได้ตามวัตถุประสงค์ของผู้บริหารที่วางนโยบายและแผนเอาไว้เพื่อที่จะพัฒนาระบบงานให้มีความทันสมัยและรวดเร็ว โดยนำเอา ICT เข้ามาเป็นเครื่องมืออำนวยความสะดวกในการบริหารจัดการในด้านต่างๆ

เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร จึงมีความสำคัญต่อการจัดการศึกษา โดยเฉพาะอย่างยิ่งการปฏิรูปการศึกษาที่นำเอาเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเข้ามามีบทบาทสำคัญทั้งในด้านการปฏิรูปการบริหารจัดการ ที่มีการนำเทคโนโลยีมาใช้เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพ การปฏิรูปการเรียนรู้ ที่ต้องจัดการเรียนรู้เพื่อพัฒนาปัญญา การจดจำข้อมูล การจำมีความจำเป็นในส่วนที่เป็นพื้นฐานสำคัญ ส่วนข้อมูลควรจะอยู่ในแหล่งเรียนรู้ใดๆ และสามารถเรียกใช้ได้ทันท่วงทีเมื่อจำเป็นและสามารถแสวงหาข้อมูลได้อย่างมีประสิทธิภาพด้วยเทคโนโลยีที่เหมาะสม ทักษะทางด้าน ICT จึงเป็นเครื่องมือสำคัญในการขยายขีดความสามารถในการเรียนรู้ต่อไป ดังนั้นผู้วิจัยจึงมุ่งเสนอรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาองค์ประกอบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
2. เพื่อสร้างและปรับปรุงรูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
3. เพื่อศึกษาผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development : R&D) ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิจัยออกเป็น 3 ระยะ 5 ขั้นตอน ดังนี้

ระยะที่ 1 การศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยแบ่งวิธีดำเนินการวิจัยเป็น 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 กำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัยและองค์ประกอบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยวิเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ขั้นตอนที่ 2 วิเคราะห์การใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยใช้การวิจัยเชิงสำรวจ

ระยะที่ 2 การสร้างและปรับปรุงรูปแบบ

ขั้นตอนที่ 3 การสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยผู้วิจัยได้นำผลจากการวิจัยในระยะที่ 1 การวิเคราะห์รูปแบบ มาใช้ในการสร้างรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และได้นำผลจากการวิเคราะห์เอกสาร แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบการพัฒนา

ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา และผลจากการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Study

ระยะที่ 3 การทดลองใช้รูปแบบ

ขั้นตอนที่ 4 ทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา หลังจากที่ได้ปรับปรุงแก้ไขและตรวจสอบคุณภาพจากผู้ทรงคุณวุฒิ

ขั้นตอนที่ 5 สรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาโดยนำข้อมูลที่ได้จากขั้นตอนที่ 4 มาสรุปผลการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

สรุปผลการวิจัย

1. องค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การใช้ ICT ในการบริหารงาน 2) การใช้ ICT ในการเรียนการสอน และ 3) การมีจริยธรรมในการใช้ ICT

2. รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล

3. ผลการทดลองใช้รูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ระยะ พบว่า โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยระยะหลังการปฏิบัติการมีค่าสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะหลังปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

อภิปรายผล

1. ผลการศึกษาองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา มี 3 องค์ประกอบ คือ 1) การใช้ ICT ในการบริหารงาน 2) การใช้ ICT ในการเรียนการสอน และ 3) การมีจริยธรรมในการใช้ ICT สภาพการปฏิบัติงานด้านภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา โดยรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีจริยธรรมในการใช้ ICT อยู่ในระดับมากที่สุด ส่วนการใช้ ICT ในการบริหารงาน และการใช้ ICT ในการเรียนการสอนอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของฐิตารีวิสัยเลิศ. (2554) สมศักดิ์ จีวัฒนา.(2555) ทินกร พูลพุฒ (2552) ชวลิต เกิดทรัพย์. (2549) และ Kozloski (2006) ที่กล่าวถึงและศึกษาวิจัยเกี่ยวกับองค์ประกอบของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหาร พบว่า องค์ประกอบหลัก คือ 1) การใช้ ICT ในการบริหารงาน 2) การใช้ ICT ในการเรียนการสอน และ 3) การมีจริยธรรมในการใช้ ICT โดยการเปลี่ยนแปลงด้านเทคโนโลยีสารสนเทศทำให้มีการใช้เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพิ่มมากขึ้น การสื่อสารที่ไร้ขีดจำกัดโดยเฉพาะคอมพิวเตอร์ทำให้สามารถเข้าถึงแหล่งข้อมูลมากมาย สะดวก รวดเร็ว ซึ่งส่งผลกระทบต่อการศึกษา และในชีวิตประจำวัน ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถใช้เทคโนโลยีสารสนเทศเหล่านี้ได้และเป็นผู้ที่เข้าใจและเห็นผลกระทบของเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ในขณะเดียวกันก็จะเกิดปัญหาหรือช่องว่างระหว่างผู้ที่มีและไม่มีเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ ผู้นำยุคใหม่ต้องสามารถทำให้ช่องว่างนี้แคบลง รูปแบบของผู้นำยุคใหม่ควรจะเป็นผู้มีความสามารถด้านเทคโนโลยีสารสนเทศสมัยใหม่ เทคโนโลยีใหม่ๆ เกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว สารสนเทศมีปริมาณเพิ่มมากขึ้น อัตราความเร็วในการเคลื่อนที่ของสารสนเทศสูงมาก ผู้นำต้องก้าวทันเทคโนโลยีอยู่เสมอ แหล่งที่มาของอำนาจจะเปลี่ยนไป มีการบูรณาการเทคโนโลยีต่างๆ เข้าด้วยกันเพื่อเพิ่มเทคโนโลยีมีความแตกต่างจากการใช้เทคโนโลยีในการประเมิน แต่ก็เป็นองค์ประกอบที่สำคัญอีกประการหนึ่งของภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

2. ผลการสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล โดยมีรูปแบบของกระบวนการพัฒนา 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ระยะก่อนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ จัดเป็นกิจกรรม 2 ขั้นตอน คือ 1) การประชุมเชิงปฏิบัติการแบบเข้ม 1 วัน กระบวนการประชุมในห้องประชุม 2) กิจกรรมพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน รายสัปดาห์ รวม 2 สัปดาห์ สัปดาห์ละ 1 ครั้งๆ ละ 4 ชั่วโมง และไปศึกษาดูงานโรงเรียนดีเด่นด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษา (Best Practice) ระยะที่ 3 ระยะติดตามผลการพัฒนาภาวะผู้นำเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาหลังการปฏิบัติการ 2 สัปดาห์โดยทำแบบประเมินการพัฒนาภาวะผู้นำในสัปดาห์ที่ 2 หลังการทดลอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ DuBrin (2007) และ Rebore (2000) ที่กล่าวถึงการสร้างและปรับปรุงรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา พบว่า รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำ ประกอบด้วย หลักการ วัตถุประสงค์ เนื้อหา กระบวนการ และการวัดและประเมินผล การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ เป็นเพราะในการบริหารจัดการโรงเรียนได้ประสบผลสำเร็จได้นั้นจำเป็นต้องมีการฝึกฝนประสบการณ์ ทักษะความรู้ความสามารถในด้านต่างๆ จึงทำให้โรงเรียนประสบความสำเร็จได้ ซึ่งถ้าหากขาดการฝึกอบรมเทคนิควิธีการปฏิบัติงานรูปแบบต่างๆ ของผู้บริหารสถานศึกษาแล้วจะทำให้ประสบผลสำเร็จได้น้อย ดังนั้นการฝึกอบรมจึงเป็นส่วนสำคัญในการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา

3. ผลการใช้รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา เมื่อนำรูปแบบและคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ชุด ไปทดลองใช้ในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสกลนคร เขต 1 จำนวน 15 โรงเรียน โดยทำการประเมินการทดลองใช้ทั้ง 3 ระยะ คือ ระยะที่ 1 ก่อนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ และระยะที่ 3 ระยะติดตามผลหลังการใช้รูปแบบ 2 สัปดาห์ พบว่า ระยะที่ 1 ก่อนปฏิบัติการ ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน นั้นโดยรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การใช้ ICT ในการเรียนการสอน ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน คือ การใช้ ICT ในการบริหารงาน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ อธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน ในภาพรวมนั้น ผู้บริหารโรงเรียนได้มีการใช้และปฏิบัติอยู่แล้วจึงทำให้ค่าเฉลี่ยโดยรวม อยู่ในระดับปานกลาง ด้านการใช้ ICT ในการเรียนการสอนที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุดนั้น เป็นเพราะผู้บริหารโรงเรียนแสดงออกถึงความสามารถในการผลักดันให้ครูใช้เทคโนโลยีในการเรียนรู้และการสอน มีการกำหนดส่งเสริมการใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอนได้ เช่น ใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมตามมาตรฐานหลักสูตร อำนวยความสะดวกและสนับสนุนการเรียนรู้ด้วยเทคโนโลยีที่หลากหลายเพื่อนำไปสู่นวัตกรรมในการเรียนรู้ อำนวยความสะดวกในการใช้เทคโนโลยีสนับสนุนและส่งเสริมกระบวนการเรียนการสอน ดำเนินการสนับสนุนให้บุคลากรมีโอกาสได้รับการพัฒนาวิชาชีพอย่างมีคุณภาพโดยใช้เทคโนโลยีในการเรียนการสอน และใช้เทคโนโลยีในการเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ผลการเรียนรู้ของนักเรียน ส่วนด้านการใช้ ICT ในการบริหารงาน มีค่าเฉลี่ยน้อย อธิบายได้ว่าในการการใช้ ICT ในการบริหารงานนั้น ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานมีความสามารถประยุกต์เทคโนโลยีในการเพิ่มขยายขีดความสามารถเชิงวิชาชีพของทีมงาน อันนำไปสู่การเพิ่มประสิทธิภาพในการบริหารงานและแสดงออกถึงใช้เทคโนโลยีในการบริหารงานได้ เช่น การใช้ ICT เป็นกิจวัตรประจำวัน การ ใช้ ICT ในการพัฒนางาน การพัฒนาความก้าวหน้าทางวิชาชีพโดยใช้ ICT เป็นต้นแบบในการใช้ ICT และ การใช้ ICT ในการประเมินระบบการบริหารจัดการภายในสถานศึกษานั้นต้องอาศัยความรู้ความเข้าใจและความตระหนักปลูกฝังให้เกิดและพัฒนาขึ้น และเนื่องจากยังไม่ได้ดำเนินการทดลองใช้รูปแบบการพัฒนาเพื่อสร้างความรู้ความเข้าใจในเรื่องดังกล่าวจึงทำให้ค่าเฉลี่ย

น้อยกว่าทุกด้าน ถึงแม้ว่าภาพรวมจะอยู่ในระดับปานกลาง ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน นั้นโดยรวมอยู่ในระดับมาก ด้านที่มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด คือ การมีจริยธรรมในการใช้ ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน คือ การใช้ ICT ในการบริหารงาน การที่ผลการวิจัยเป็นเช่นนี้ สามารถอธิบายได้ว่า รูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาที่พัฒนาขึ้นสามารถนำมาใช้เป็นรูปแบบภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษาได้ และเป็นกิจกรรมที่ควรจัดให้กับผู้บริหารสถานศึกษา เพื่อให้เกิดความตระหนักในการพัฒนาภาวะผู้นำของตนเอง ใน 3 ด้าน อย่างต่อเนื่อง เนื่องจากมีแนวปฏิบัติในด้านรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำมีการวิเคราะห์สรุปประเด็นและการอภิปรายร่วมกันได้ให้ผู้บริหารโรงเรียนได้ทำแบบฝึกในคู่มือการพัฒนาของแต่ละชุด ในวันอบรมเข้มและในแต่ละครั้งของกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทำให้ผู้บริหารสถานศึกษาได้มีการสรุปประเด็นสำคัญของคู่มือการพัฒนาภาวะผู้นำแต่ละชุด มีการวิเคราะห์ตนเอง ซึ่งย่อมทำให้ผู้บริหารโรงเรียนได้แสดงพฤติกรรมภาวะผู้นำมากขึ้นได้ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน พบว่า การมีจริยธรรมในการใช้ ICT มีค่าเฉลี่ยมากที่สุด ส่วนด้านที่มีค่าเฉลี่ยน้อยกว่าทุกด้าน คือ การใช้ ICT ในการบริหารงาน อธิบายได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นสามารถปรับพฤติกรรมการพัฒนาภาวะผู้นำด้านการมีจริยธรรมในการใช้ ICTให้สูงขึ้นได้ภายในระยะเวลาที่เข้าร่วมกิจกรรม คือระยะเวลาอบรมเข้ม 1 วัน และฝึกปฏิบัติอย่างต่อเนื่อง 4 สัปดาห์ โดยให้ผู้บริหารโรงเรียนทำการประเมินตนเอง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ลลิตา ชาเรืองเดช (2555) กัลยรัตน์ เมืองสง (2550) บุญมี ก่อบุญ (2553) นิคม นาคอ้าย (2549) และ สุธาสินี สว่างศรี. (2554) พบว่า ผู้บริหารมีภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงหลังประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม โดยรวมและรายด้านทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารสถานศึกษา ก่อนและหลังการประชุมปฏิบัติการแบบเข้ม ระยะที่ 3 ระยะติดตามผลภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา หลังจากสิ้นสุดระยะที่ 2 ผ่านไป 2 สัปดาห์ ผลการประเมิน พบว่า ภาวะผู้นำของผู้บริหารสถานศึกษาทั้ง 3 ด้าน อยู่ในระดับมาก สามารถอธิบายได้ว่า ภาวะผู้นำของทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ระยะติดตามผลสูง เนื่องจากกิจกรรมที่ได้ทำเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง 2 สัปดาห์ ซึ่งเป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารโรงเรียนได้วิเคราะห์ อภิปราย นำเสนอ มีการแลกเปลี่ยนแสดงความคิดเห็นประสบการณ์ซึ่งกันและกัน สรุปประเด็นสำคัญ และนำเสนอผลการพัฒนาภาวะผู้นำและนำมารายงานผลในแต่ละครั้ง ทำให้ส่งผลในการพัฒนาภาวะผู้นำให้สูงขึ้นในทุกด้าน และด้านที่มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าทุกด้าน คือ การมีจริยธรรมในการใช้ ICT อธิบายได้ว่าผู้บริหารโรงเรียนที่เข้าร่วมกิจกรรมตามรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำที่พัฒนาขึ้นสามารถปรับพฤติกรรมการพัฒนาด้านการมีจริยธรรมในการใช้ ICT ให้สูงขึ้นได้ภายในระยะเวลาเข้าร่วมกิจกรรมและนอกจากนี้ผู้บริหารโรงเรียนได้มองเห็นความสำคัญว่าการมีจริยธรรมในการใช้ ICT เป็นพฤติกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานแสดงออกถึงการเป็นแบบอย่างในการใช้เทคโนโลยีด้วยความระมัดระวังและมีความรับผิดชอบต่อสังคม ผู้เรียนทุกคนสามารถเข้าถึงและตรงกับความต้องการที่ไม่ขัดต่อพระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารและจริยธรรม และพฤติกรรมที่แสดงออกถึงการปฏิบัติตามกฎหมายเทคโนโลยีได้ เช่น การดำเนินการให้นักเรียนทุกคนเข้าถึงเทคโนโลยีได้ตรงกับความต้องการ การผลักดันให้มีการใช้กฎหมายและจริยธรรมในการใช้เทคโนโลยีด้วยความรับผิดชอบ การออกข้อบังคับการใช้เทคโนโลยีเพื่อความปลอดภัยในตนเองและสิ่งแวดล้อม และการมีส่วนร่วมในการออกกฎหมายลิขสิทธิ์และทรัพย์สินทางปัญญา จึงจะช่วยให้โรงเรียนมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น และในติดตามผล พบว่า ภาวะผู้นำของทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา สูงกว่าระยะสิ้นสุดการปฏิบัติการในระดับมากที่สุดในทุกด้านอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01

เมื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำของทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารเพื่อการศึกษาของผู้บริหารสถานศึกษา ทั้ง 3 ด้าน โดยใช้รูปแบบการพัฒนา 3 ระยะ

คือ ระยะที่ 1 ก่อนปฏิบัติการ ระยะที่ 2 ระยะปฏิบัติการ และระยะที่ 3 ระยะติดตามผล พบว่า อยู่ในระดับมาก โดยระยะหลังการปฏิบัติการมีค่าสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะหลังปฏิบัติการอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .01 อธิบายได้ว่า เนื่องจากรูปแบบกิจกรรมที่ได้ดำเนินการเป็นกิจกรรมต่อเนื่อง 2 สัปดาห์ เป็นกิจกรรมที่ผู้บริหารสถานศึกษาได้วิเคราะห์ อภิปราย เสนอความคิดเห็น การแลกเปลี่ยนประสบการณ์ซึ่งกันและกัน มีการสรุปประเด็นสำคัญและนำเสนอผลการพัฒนาพฤติกรรมภาวะผู้นำและนำมารายงานผลในแต่ละครั้ง ทำให้ส่งผลในการพัฒนาภาวะผู้นำให้สูงขึ้นในทุกด้าน ดังเห็นได้จากหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการ และระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าหลังสิ้นสุดระยะปฏิบัติการ ที่มีผลการพัฒนาภาวะผู้นำสูงขึ้นซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของ ระภีพรรณ ร้อยพิลา (2553) และฤทัยทรัพย์ ดอกคำ (2553) พบว่า การใช้รูปแบบการพัฒนา 3 ระยะ โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยระยะหลังการปฏิบัติการมีค่าสูงกว่าระยะก่อนปฏิบัติการและระยะติดตามผลมีค่าเฉลี่ยสูงกว่าระยะหลังปฏิบัติการ แสดงว่าผู้บริหารสถานศึกษาที่ได้ผ่านกระบวนการพัฒนาภาวะผู้นำได้เห็นคุณค่าและประโยชน์ของการพัฒนาตนเอง และนำไปสู่การปรับเปลี่ยนพฤติกรรมภาวะผู้นำของตนเอง

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 เมื่อผู้บริหารโรงเรียนมีความเข้าใจและตระหนักถึงการใช้ ICT ในการบริหารงาน ICT จะช่วยส่งเสริมพฤติกรรรมด้านภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนให้สามารถดำเนินงานในโรงเรียนได้อย่างมีประสิทธิภาพ มีการบริหารงานอย่างราบรื่นซึ่งย่อมส่งผลต่อความสำเร็จของโรงเรียน

1.2 การพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารควรมีการวางแผนการพัฒนา ตลอดระยะเวลาอย่างต่อเนื่องและกำหนดเป็นนโยบายของกระทรวงศึกษาธิการ ในการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนโดยให้มีหน่วยงานหลักที่รับผิดชอบดำเนินการ เพื่อให้ผู้บริหารโรงเรียนเห็นความสำคัญ

1.3 ควรนำไปเป็นแนวทางการวางแผนพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนภาคอื่นด้วยเพื่อให้เกิดผลดีในภาพรวมของการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน และสังกัดอื่นๆ ของกระทรวงศึกษาธิการ

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยในครั้งต่อไป

ควรดำเนินการวิจัยรูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำผู้บริหารสถานศึกษาในภาคอื่น เพื่อนำข้อค้นพบที่ได้มาเปรียบเทียบว่ามีความเหมือนหรือแตกต่างกัน หากมีความแตกต่างจะได้พิจารณาถึงสาเหตุที่แตกต่าง ถ้ามีความเหมือนกันจะได้เป็นเครื่องยืนยันข้อค้นพบ ซึ่งจะได้ข้อค้นพบที่ได้มีความน่าเชื่อถือมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

กระทรวงศึกษาธิการ. (2553). **พระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ.** กรุงเทพฯ : บริษัทบพิธ จำกัด.

กัลยรัตน์ เมืองสง. (2550) **ศึกษารูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำเชิงกลยุทธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** ดุษฎีนิพนธ์ กศ.ด. ชลบุรี : มหาวิทยาลัยบูรพา.

ชวลิต เกิดทิพย์. (2549). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีการศึกษาสำหรับผู้บริหารโรงเรียนสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด. มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์.

ฐิตารีย์ วิลัยเลิศ. (2554). **รูปแบบการจัดการเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของโรงเรียนในฝัน**จังหวัดกาฬสินธุ์. วิทยานิพนธ์ ค.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม.

ทินกร พูลพุฒ. (2552). **การพัฒนารูปแบบการบริหารเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา เพื่อการพัฒนาการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็ก.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด.มหาวิทยาลัยนเรศวร.

นิคม นาคอ้าย. (2549). **องค์ประกอบคุณลักษณะผู้นำเชิงอิเล็กทรอนิกส์และปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อประสิทธิผลภาวะผู้นำเชิงอิเล็กทรอนิกส์สำหรับผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ กศ.ม. กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.

บุญมี ก่อบุญ. (2553). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทีมของผู้บริหารโรงเรียน สังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐานในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ระภีพรรณ ร้อยพิลา. (2553). **การพัฒนารูปแบบการเสริมสร้างภาวะผู้นำในการประชาสัมพันธ์ของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ฤทัยทรัพย์ ดอกคำ. (2553). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำของผู้บริหารโรงเรียนขนาดเล็กที่ส่งผลต่อประสิทธิผลของโรงเรียน.** วิทยานิพนธ์ ค.ด. สกลนคร : มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.

ลลิตา ชาเรืองเดช. (2555). **รูปแบบการพัฒนาภาวะผุ้นำการเปลี่ยนแปลงของผู้บริหารถานศึกษาสังกัดสำนักงานคณะกรรมการการศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ กศ.ด. มหาสารคาม : มหาวิทยาลัยมหาสารคาม.

สมศักดิ์ จีวัฒนา. (2555). **การพัฒนาตัวบ่งชี้ภาวะผู้นำทางเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของบุคลากรทางการศึกษาสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. บุรีรัมย์ : มหาวิทยาลัยราชภัฏบุรีรัมย์.

สุทาสินี สว่างศรี. (2554). **การพัฒนาภาวะผู้นำด้านเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสารของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน ภาคตะวันออกเฉียงเหนือ.** วิทยานิพนธ์ ค.ม. นครราชสีมา : มหาวิทยาลัยราชภัฏนครราชสีมา.

DuBrin, J.A. (2007). **Leadership Research Findings, Practice and Skill**. N.P. : Houghton.Duke, Daniel. L.

Kozloski, K. C. (2006). Principal leadership for technology integration: **A study of principal technology leadership**. Doctoral dissertation, Drexel University. 2006.

Ronald W. Rebore and Angela L.E. Walmsle. **An Evidence – Based Approach to the Practice of Educational Leadership**. Boston : Allyn and Bacon, 2000.